

I. Εισαγωγή

Όπως είναι γνωστό, η πιστοποίηση του θανάτου στους ανθρώπους γινόταν επί αιώνες με την διαπίστωση της οριστικής παύσης της καρδιακής και αναπνευστικής λειτουργίας.

Πρώτη περιγραφή του «coma dépassé».

Η νευρο-παθολογοανατομική οντότητα του ολικού εμφράκτου του εγκεφάλου περιγράφηκε αρχικά από τον Cushing το έτος 1902, ενώ η πρώτη περιγραφή της κλινικής οντότητας, η οποία αργότερα ονομάστηκε “εγκεφαλικός θάνατος», έγινε το έτος 1959 από Γάλλους ιατρούς, οι οποίοι χρησιμοποίησαν τον όρο «coma dépassé» (κατάσταση πέραν του κώματος) η έννοια αυτή χρησιμοποιήθηκε για το χαρακτηρισμό των αρρώστων, οι οποίοι βρίσκονταν σε βαθύ, απνοϊκό, μη αντιδρών κώμα με κατάργηση του μυϊκού τόνου, όλων των αντανακλαστικών και των φυτικών λειτουργιών επίσης έλλειψη της αντίδρασης των κορών στο φως, «ποικιλοθερμία» και πτώση της αρτηριακής πίεσης, όταν σταματούσε η φαρμακολογική υποστήριξη (συμπαθητικο-μιμητικές αμίνες). **Ενδιαφέρον οπωσδήποτε είναι το γεγονός ότι κανείς από τους ερευνητές αυτούς δεν εξίσωσε την κατάσταση αυτή με τον θάνατο καθ’ εαυτόν.**

Η έννοια του “εγκεφαλικού θανάτου”

Η καθιέρωση της έννοιας του «εγκεφαλικού θανάτου» («ΕΘ») έγινε αργότερα, το έτος 1968, από την «ad hoc» επιτροπή της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου του Harvard των ΗΠΑ¹ της οποίας ο κύριος σκοπός ήταν ο ορισμός του μη αναστρέψιμου κώματος ως ενός νέου κριτηρίου θανάτου στις περιπτώσεις των ασθενών, οι οποίοι ήταν σε κωματώδη κατάσταση και στους οποίους δεν υπήρχε «ευδιάκριτη» δραστηριότητα του Κ.Ν.Σ. **Οι αιτίες του ορισμού του**

νέου κριτηρίου του θανάτου (ο «ΕΘ», δηλαδή) ήταν, κατά την επιτροπή, το γεγονός ότι οι προαναφερθέντες ασθενείς αποτελούν «φορτίο» για τους οικείους τους και τα νοσοκομεία και ότι, εάν εξακολουθούσαν να ισχύουν τα παλαιά κριτήρια του ορισμού του θανάτου, θα ήταν δυνατόν να υπάρξουν διαφωνίες για την απόκτηση («harvesting») οργάνων για μεταμοσχεύσεις.

«Κριτήρια της Minnesota» για τον «ΕΘ»

Το έτος 1971 δύο νευροχειρουργοί, οι Mohandas και Chou, από το Πανεπιστήμιο της Minnesota των ΗΠΑ έκαναν μία τολμηρή εισήγηση και πρότειναν ως κριτήριο του «εγκεφαλικού θανάτου» τη μη αναστρέψιμη παύση των λειτουργιών του εγκεφαλικού στελέχους· υπεστήριξαν, δηλαδή, ότι ο «λειτουργικός θάνατος του εγκεφαλικού στελέχους» είναι το «σημείο της μη επιστροφής» και για τον λόγο αυτό θα πρέπει να ταυτισθεί με τον «εγκεφαλικό θάνατο» και κατ' επέκταση με τον θάνατο του ανθρώπινου σώματος. Τα κριτήρια των προαναφερθέντων νευροχειρουργών έγιναν αργότερα γνωστά ως «κριτήρια της Minnesota»². Την άποψη αυτή ασπάσθηκε με δυο διαδοχικές αποφάσεις της, το 1973 και το 1976, και η «Αγγλική Σχολή» στην Μ. Βρετανία³.

«Ενιαίος ορισμός του θανάτου» 1981, ΗΠΑ

Μετά την παρέλευση δέκα τριών χρόνων αφ' ότου για πρώτη φορά ορίσθηκε η έννοια του «ΕΘ», συστήθηκε, το έτος 1981, από τον τότε Πρόεδρο των ΗΠΑ επιτροπή εμπειρογνομόνων για το θέμα του θανάτου, η οποία διατύπωσε τον νέο «ενιαίο» (uniform) ορισμό του θανάτου⁴ σύμφωνα με τον οποίον ένας άνθρωπος είναι νεκρός είτε: α) εάν εμφανίζει μη αναστρέψιμη παύση των λειτουργιών της κυκλοφορίας και της αναπνοής είτε β) μη αναστρέψιμη παύση όλων των λειτουργιών ολοκλήρου του εγκεφάλου συμπεριλαμβανομένου και του εγκεφαλικού στελέχους.

**Επιτροπές για
τη διάγνωση
του «ΕΘ»
στα παιδιά**

Το έτος 1987 δημοσιεύθηκαν επίσης τα κριτήρια προσδιορισμού του «εγκεφαλικού θανάτου» για τα παιδιά από την («ad hoc») επιτροπή του Πανεπιστημιακού, Παιδιατρικού Νοσοκομείου της Βοστώνης⁵ και από την ειδική ομάδα προσδιορισμού του θανάτου στα παιδιά⁶.

Ελληνική Νομοθεσία για τον «ΕΘ»

Η έννοια του «εγκεφαλικού θανάτου», όπως προκύπτει από τον «ενιαίο» ορισμό του θανάτου, έγινε αποδεκτή από πολλές χώρες στον κόσμο. Στην Ελλάδα η έννοια του «εγκεφαλικού θανάτου» έγινε αποδεκτή με τους νόμους 821/1978, 1383/1983 και πρόσφατα με τον νόμο 2737/1999. Το έτος 1985 το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας με την απόφαση που έστειλε σ' όλα τα νοσοκομεία της επικράτειας (απόφαση της 21^{ης} ολομέλειας του Κεντρικού Συμβουλίου Υγείας, 9^η /20-3-1985 του ΚΕ.Σ.Υ.)⁷ δίνει λεπτομερείς οδηγίες για την διάγνωση του «εγκεφαλικού θανάτου». Όπως θα γίνει αντιληπτό στην συνέχεια, με την προναφερθείσα απόφαση του ΚΕ.Σ.Υ. γίνονται αποδεκτά, για την διάγνωση του «εγκεφαλικού θανάτου», τα «κριτήρια της Minnesota».

Κατά την διάρκεια των τριάντα τριών ετών, αφ' ότου χρησιμοποιήθηκε στην ιατρική ορολογία η έννοια του «εγκεφαλικού θανάτου», έχει συσσωρευθεί πολύ μεγάλη εμπειρία και έχει υπάρξει σημαντική πρόοδος στη βιοϊατρική τεχνολογία, η οποία καθιστά αναπόφευκτη την επανεκτίμηση της ισχύος των κριτηρίων που εφαρμόζονται για τον προσδιορισμό του θανάτου. Η επανεκτίμηση του θέματος του «ΕΘ» κρίνεται περισσότερο αναγκαία, όταν διαπιστώνεται, όπως αναγράφεται σε πρόσφατη αναφορά, μεγάλη απόκλιση στην εφαρμογή των οδηγιών διάγνωσης του «ΕΘ» στις ΗΠΑ, όπου η έννοια του «ΕΘ» έγινε αρχικά αποδεκτή⁸.